Λειτουργία με όλες τις αισθήσεις (Σεβασμ. Μητροπ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου Ιερόθεος)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 1 Μαΐου, 2010

Η μετάφραση των λειτουργικών ευχών, δηλαδή των ευχών της θείας Λειτουργίας και των άλλων Μυστηρίων, απασχόλησε τελευταία τον εκκλησιαστικό και θεολογικό χώρο και όπως ήταν επόμενο ασχολήθηκε η Διαρκής Ιερά Σύνοδος, η οποία, ύστερα από μελέτη διαφόρων κειμένων, έλαβε ομοφώνως μια συγκεκριμένη απόφαση, που διακρίνεται για τη σοβαρότητα, την υπευθυνότητα και τη σύνεση, η οποία έχει δημοσιευθή. Το θέμα αυτό είναι σοβαρό και χρειάζεται μελέτη από πολλές πλευρές. Εχουν διατυπωθή πολλά επιχειρήματα ένθεν κακείθεν, αλλά στο παρόν άρθρο θα ήθελα να εκθέσω πολύ σύντομα μερικές από τις απόψεις μου.

1 Γίνεται σύγχυση μεταξύ της μετάφρασης του πρωτοτύπου κειμένου της θείας Λειτουργίας σε άλλες γλώσσες (αγγλική, γαλλική, αραβική, σλαβονική κ.λπ.) και της μεταγλώττισης στην ελληνική δημοτική γλώσσα. Αλλά πρέπει να ληφθή σοβαρώς υπ΄ όψη ότι δεν υπάρχει αντιστοιχία, γιατί η δημοτική γλώσσα δεν μπορεί να νοηθή ως ξένη γλώσσα.

Η αρχαία ελληνική γλώσσα και η κοινή ελληνιστική δεν είναι νεκρές γλώσσες. Είναι χαρακτηριστικό ότι όσοι χειρίζονται πολύ καλά τη δημοτική γλώσσα, γνωρίζουν εξίσου καλά και την αρχαία, από την οποία προσλαμβάνουν γλωσσικές μορφές και εμπλουτίζουν την ομιλουμένη γλώσσα. Ως παραδείγματα δε αναφέρω τους μεγάλους ποιητές μας Κωστή Παλαμά, Οδυσσέα Ελύτη κ.ά.

2 Σίγουρα δεν πιστεύουμε στην θεωρία των τριών ιερών γλωσσών (ελληνική, εβραϊκή, λατινική), αλλά θεωρούμε ότι η γλώσσα της λατρείας έχει μια ιερότητα, γιατί χρησιμοποιείται ως προσευχή στον Θεό. Ακόμη και οι αρχαίοι Ελληνες, όπως φαίνεται στις ωδές του Πινδάρου, χρησιμοποιούσαν μια ανώτερη γλωσσική μορφή κατά την λατρεία τους.

Οι Πατέρες της Εκκλησίας δεν συνέταξαν τις ευχές που διαβάζονται στην θεία Λειτουργία απλώς στην μορφή της κοινής ελληνιστικής γλώσσας που ομιλείτο στην εποχή τους, αλλά χρησιμοποίησαν την «αττικιστική γλώσσα», που είναι η λόγια γλώσσα, την οποία μιλούσαν οι μορφωμένοι της εποχής εκείνης και αυτή καθιερώθηκε ως γλώσσα της λατρείας.

3 Η μετοχή στην θεία Λειτουργία και τα Μυστήρια της Εκκλησίας δεν πρέπει να ταυτισθή απόλυτα με την λογική κατανόηση των λέξεων και της γλώσσας που χρησιμοποιείται. Βεβαίως, η γλώσσα έχει σημαντική συνεισφορά στην επικοινωνία μεταξύ μας, αλλά δεν είναι καθοριστικό γνωσιολογικό στοιχείο, αφού υπάρχουν και άλλοι τρόποι μεταδόσεως της γνώσεως, όπως είναι το συναίσθημα, η φαντασία, η διαίσθηση, δηλαδή οι λειτουργίες εκείνες που κινούνται πέρα από την λογική.

Η επιστήμη έχει αποδείξει ότι δεν ισχύει απολύτως το απόφθεγμα «cogito, ergo sum», δηλαδή, σκέπτομαι άρα υπάρχω. Οι θεωρίες γύρω από την συναισθηματική νοημοσύνη, η ψυχανάλυση και η ψυχολογία, ο ρομαντισμός, ο υπαρξισμός και η νεωτερικότητα κλόνισαν τα θεμέλια της απόλυτης κυριαρχίας της λογικής στον γνωσιολογικό τομέα. Ετσι, στην θεία Λειτουργία δεν μετέχουμε μόνον με την λογική, αλλά και με όλες τις άλλες λειτουργίες της ψυχής.

4 Επειδή η κοινή ελληνιστική γλώσσα δεν είναι ξένη ως προς την αρχαία αττική διάλεκτο και επειδή πολλές εκφράσεις της χρησιμοποιούνται στην καθημερινή επικοινωνία μεταξύ μας, γι΄ αυτό και δεν είναι δύσκολη η προσαρμογή των ανθρώπων στο ιδίωμα των λειτουργικών ευχών. Οποιος εκκλησιάζεται τακτικά έχει την δυνατότητα να αντιλαμβάνεται το νόημα των λειτουργικών προτροπών.

Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον ο καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι εναντίον της μεταγλωττίσεως της λειτουργικής γλώσσας. Το βασικό επιχείρημά του είναι ότι η θεία Λειτουργία «έχει τελετουργικό χαρακτήρα», «είναι μυστήριο», γι΄ αυτό δεν πρέπει «να αντικαθίσταται εξ ολοκλήρου από μεταφράσεις», αφού «οι λέξεις στο πέρασμα από τη μια γλώσσα στην άλλη γλώσσα χάνουν σε σημαντικό βαθμό το σημασιολογικό τους περιεχόμενο και το βιωματικό τους φορτίο, στοιχεία απαραίτητα στον μυστηριακό χαρακτήρα της Θ. Λειτουργίας», οπότε αν μεταφράση κανείς αυτό το μυστηριακό στοιχείο, «το ευτελίζει».

Γενικά, θεωρώ ότι η γλώσσα με την οποία είναι γραμμένες οι ευχές της θείας Λειτουργίας και των Μυστηρίων δεν αποτελεί εμπόδιο για την μέθεξη του Μυστηρίου, ακόμη και για την λεκτική κατανόηση. Αντίθετα μάλιστα η λειτουργική γλώσσα μπορεί να βοηθήση αποτελεσματικά τους ανθρώπους στην εποχή μας, στην οποία παρατηρείται «γλωσσική ανεπάρκεια» και «γλωσσική πενία» να βελτιώσουν τον γραπτό και προφορικό τους λόγο.
Οπότε, οι εκπτώσεις πού γίνονται στήν καθημερινή ζωή δέν πρέπει νά επεκταθούν καί στήν γλώσσα τής λατρείας, γιατί τότε φτωχαίνουν η λεκτική καί κριτική σκέψη, η διατύπωση καί η ακρίβεια τών εννοιών, πράγμα πού θά έχη συνέπειες στήν ζωή μας.

(Πηγή: "ΤΟ ΒΗΜΑ" 25/4/2010)

Διαβάστε περισσότερα άρθρα του Σεβασμιωτάτου πατώντας εδώ

Διαβάστε περισσότερα άρθρα σχετικά με την Λειτουργική Γλώσσα πατώντας εδώ